

7. SINIF ETKİNLİKLERİ

İPUCUNU ALIYORUM, TEPKİMİ VERİYORUM

Gelişim Alanı	Sosyal Duygusal
Yeterlik Alanı	Kişiler Arası Beceriler
Kazanım/Hafta	Sosyal ipuçlarını yorumlayarak uygun tepkiler verir. / 20. Hafta
Sınıf Düzeyi	7.sınıf
Süre	40 dk (Bir ders saati)
Araç-Gereçler	1. Çalışma Yaprağı-1 2. Etkinlik Bilgi Notu 3. 1 adet şeffaf poşet
Uygulayıcı İçin Ön Hazırlık	1. Çalışma Yaprağı-1’de yer alan cümleler etkinlik öncesinde kesilir ve poşete koyulur. 2. Etkinlik öncesinde Etkinlik Bilgi Notu okunur.
Süreç (Uygulama Basamakları):	<ol style="list-style-type: none"> Etkinliğin amacının, sosyal ipuçlarını yorumlayarak uygun tepkiler vermek olduğu açıklanır. Öğrencilerin sosyal ipuçlarına dair ön öğrenmelerini uyarabilmek ve uygun kişiler arası beceriler sergileyebilmede beden dili, ses tonu gibi unsurların önemini vurgulayabilmek amacıyla öğrencilere şu soru sorulur: “Sevgili öğrenciler hiç merak ettiniz mi, Türk kahvesinin yanında niçin su verilir?” Öğrencilerden kısaca cevaplar alınır (Soruya doğru cevap veren öğrenci olursa öğrenciye teşekkür edilir ve bilmeyenler olabileceği için de kısaca rivayetten bahsedilir.) ve şu rivayet anlatılır: “Bir rivayete göre, Osmanlı döneminde bir eve misafir geldiğinde ev sahibinin misafire doğrudan aç olup olmadığını sormasının uygun olmadığı düşünülür ve bu sebeple ev sahibi tarafından misafire bir fincan Türk kahvesi ile birlikte bir bardak da su ikram edilirmiş. Eğer misafir suyu kahveden önce içerse bu karnının aç olduğuna işaretmiş, ev sahibi bunun üzerine hemen sofrayı kurmaya başlamış. Eğer, suyu kahveyi bitirdikten sonra içerse misafirin tok olduğuna ve sadece sohbet etmek amacıyla geldiğine işaretmiş. Yani, misafir açım demez, kahve içişiyle niyetini belirtirmiş. Bu rivayette de gördüğümüz gibi, karşılaştığımız durumlara doğru tepkiler verebilmede sosyal ipuçlarını yorumlayabilmek önemlidir. Çünkü her ne kadar her daim iletişim içerisinde olsak da bazen sözel iletişim dışında beden dilimizle, ses tonumuzla ve rivayette olduğu gibi farklı sosyal ipuçları ile iletişimimizi sürdürebilmekteyiz.” Açıklamanın ardından öğrencilere; “Sizler de kendi yaşantılarınızı düşündüğünüzde ne tür sosyal ipuçları ile karşılaştınız ve tepkiniz ne oldu?”

Süreç (Uygulama Basamakları):

sorusu yöneltilir.

5. Öğrencilerden gelen cevaplar, etkin dinleme tepkilerine dikkat edilerek dinlenir ve geri bildirim sağlanır.
6. Öğrencilere şu yönerge verilir:
"Şimdi hep birlikte dramatisasyon içeren bir etkinlik gerçekleştireceğiz. Bunun için aranızdan bir öğrencinin tahtaya gelmesini, diğerlerinizin de küçük birer kâğıt ve kalem çıkararak beklemenizi istiyorum. Tahtaya gelen öğrenci, poşet içerisindeki kâğıtlardan bir tane alarak okuyacak ve cümlenin devamını kurgusal bir şekilde oluşturarak, vereceği tepkilerle süreci devam ettirecektir. Bu kurguyu planlayabilmek ve sürdürülebilmek için kendisine yardımcı olmasını istediği başka öğrencileri de dramatisasyona dâhil edebilecektir. Yani, süreç doğaçlama şekilde yürütülecek olup birkaç dakikada bitecektir. Sizler de (yani oturan öğrenciler), etkinlik esnasında sosyal ipuçlarını da yorumlayarak arkadaşınızın/arkadaşlarınızın vermiş oldukları tepkilere dikkat edeceksiniz. Elinizde bulunan kâğıtlara, verilen tepkilerin size göre uygun olup olmadığını ya da başka ne tür tepkiler verilebileceğini not alacaksınız."
7. Yukarıda yer alan yönergeye uygun şekilde süreç birkaç tur devam ettirilir.
8. Öğrencilerin almış oldukları notlar doğrultusunda paylaşımda bulunmaları sağlanır.
9. Süreç, tartışma soruları ile devam ettirilir:
 - Bu etkinlikte neler kazandığınızı düşünüyorsunuz?
 - Etkinlik esnasındaki sosyal ipuçlarına uygun tepkileri bulmakta zorlandınız mı? Zorlandıysanız, sizi zorlayan şey ne oldu?
 - Bugünden itibaren sosyal ipuçlarına uygun tepkiler verebilme ile ilgili neler yapmayı planlıyorsunuz?
10. Tartışma sorularının cevaplanmasının ardından etkinlik, uygulayıcının şu cümlesi ile sonlandırılır: "Bugünkü etkinlikte de gördüğümüz gibi, olumlu kişiler arası beceriler kurabilmeye ses tonu, beden dili, birbirimize olan mesafemiz, yüz ifadelerimiz, vurgulamalarımız gibi birçok sosyal ipucunu fark edebilmek ve uygun tepkiler verebilmek önemlidir."

Kazanımın Değerlendirilmesi:

1. Öğrencilerin bu hafta içerisinde çevrelerindeki insanların kullandıkları sosyal ipuçlarını ve verdikleri tepkileri gözlemleyerek not almaları istenir. Not aldıkları sosyal ipuçları ve bu ipuçlarına verilen tepkilerden uygun olmadığını düşündükleri tepkileri belirleyerek uygun tepkilerin neler olabileceğini belirlemeleri ve bir sonraki derste sınıf arkadaşları ile paylaşımda bulunmaları sağlanır.

Uygulayıcıya Not:

1. Öğrencilerinizi, olumlu kişiler arası beceriler kurabilmeleri için cesaretlendirmenizin önemli olduğunu unutmayınız ve yıl boyunca öğrencilerinizin sosyal ipuçlarına vermiş oldukları uygun tepkileri fark ettiğinizde gerekli pekiştirmeyi sağlayınız.
- Özel gereksinimli öğrenciler için;
1. Çalışma yaprağında yer alan yazılı materyallere Braille yazı eklenebilir ya da punto büyütülerek materyal desteği sağlanabilir.
 2. Etkinliğin tamamlanması için ek süre verilebilir.
 3. Süreç aşamasında olası sosyal ipuçları öğrencinin bulmasını ve işaretlemesini kolaylaştıracak gözlem çizelgesi şeklinde hazırlanarak etkinlik basitleştirilebilir.

Etkinliği Geliştiren:

Zeynep TÜRKOĞLU MUTLU

Çalışma Yaprağı 1

Parmağını sallayarak, bana doğru gelmeye başladı ve...

Baştan aşağı süzerek, "Ooo, bugün çok iyi görünüyorsunuz." dedi...

İçeriye girdi, ceketini ilikledi ve hafifçe öne doğru eğildi...

Ona derdimi anlatmaya çalışırken beni dinlediğini söylüyor, ancak telefonundan kafasını kaldırmıyordu...

Onlara doğru yöneldiğimde, birden fısıltı ile konuşmaya başladıklarını duydum...

Sürekli saate bakıyor, sandalyesinde kıpırdanıp duruyordu.

Aaa, tadını kaçırdınız ama... (Yüksek ve öfkeli bir ses tonu ile)

Derse ilk kez geç kalan öğrenci sınıfa girdiğinde önüne bakıyor ve bir yandan tırnaklarını yiyordu.

ETKİNLİK BİLGİ NOTU

Değerli uygulayıcı, bireyin kişiler arası beceriler konusunda yeterli kazanabilmesi birçok faktöre bağlı olmakla birlikte bu becerilerin öğretimi oldukça önemlidir. Çocuklar, küçük yaşlardan itibaren uygun sosyal davranışları gözlemleyerek, model alarak ve deneyimleyerek öğrenirler. Ancak, ne yazık ki bazı uygun olmayan tepkilerle de karşılaşabilmektedirler. Bu bağlamda, bireylerin sadece sözel iletişim becerilerinin değil sözel olmayan iletişim becerilerinin de geliştirilebilmesi ve iletişimde yer alan çeşitli sosyal ipuçlarını da yorumlayabilir hale gelmeleri önemlidir denilebilir. İletişim sürecinde dikkate almamız gereken bazı sosyal ipuçları şu şekilde ifade edilebilir:

- **Ses Tonumuz:** Ses tonumuz, iletişim sürecinde birçok ipucu taşımaktadır. Yüksek bir ses tonu zaman zaman ikna edici olabilirken, zaman zaman da tartışma yaratabilmektedir. Ayrıca sesimizin tonu, yüksekliği gibi öğeler heyecanımızı, sevincimizi, kaygımızı ya da korkularımızı yansıtmada bizi ele verebilmektedir (Arslan ve Özteke Kozan, 2019). Örneğin; yüksek sesle halimizi-hatırımızı soran birisi, daha sonra sesini kısarak "akşama bize buyur" derse, bu sözden, "Gelmeni pek istemiyorum" anlamını çıkarırız. Bu tür, alçak sesle çabucak söylenivermiş davetlere "Yarım ağızla yapıldı" deriz (Dökmen, 2005).
- **Beden Dilimiz:** Sözel iletişim sağlayan sözcükler dışındaki iletişim kurulmasına neden olan her türlü bedensel iletiler beden dili olarak değerlendirilebilir (Ayas, 2019). Jest ve mimiklerimiz, beden duruşumuz, göz temasımız, giyimimiz, hareketlerimiz gibi öğelerin bu kapsamda yer aldığı ifade edilebilir. Bütün bu öğeler de karşı tarafa ve bazen de kendimize birçok mesaj/ipucu iletebilmektedir. Başlı evet ya da hayır anlamında sallamak, omuzları kaldırarak umursamazlık belirtmek ya da dudakları büzerek belki demek beden dili ile ilgili örnekler olarak düşünülebilir (Dökmen, 2005). Farklı bir örnek verecek olursak; bir öğretmenin, öğretmenler odasında oturduğu esnada bir öğrencisinin yanına gelerek öğretmene bir şeyler sorduğunu ve öğretmenin ise öğrencisinin sorusunu cevaplarırken bir yandan telefonu ile ilgilendiğini bir yandan çayını yudumladığını ve öğrencisi ile hiçbir şekilde göz teması kurmadığını düşününüz. Bu durumda, öğretmenin öğrencisine vermiş olduğu sosyal ipucu (sözsüz mesaj veya beden dili ifadesi de diyebiliriz) en basitinden: "Şu an seninle ilgilenmiyorum." mesajıdır. Oysa bir mesajın etkisinin %7'sini sözcükler, %38'ini ses tonu ve %55'ini beden dilinin oluşturduğu ifade edilmektedir (Ayas, 2019).
- **Diğerleri ile Aramızdaki Mesafe:** İletişim kurduğumuz kişi ile yakınlık düzeyimize göre fiziksel anlamda o kişiye olan duruş mesafemizi belirleriz. Kendimize daha yakın hissettiğimiz kişilere daha yakın olmak isteriz. Örneğin; bir öğrencinin kendisine duygusal anlamda daha yakın hissettiği arkadaşı ile kol kola girerek bahçede dolaşırken; pek iletişimde olmadığı bir arkadaşı ona çok yaklaştığında kendini bir adım geri çekmesi bir sosyal ipucu olarak değerlendirilebilir.
- Yukarıda belirtilen sosyal ipuçları dışında; bulunduğumuz ortam, kullandığımız aksesuarlar, dış görünüşümüz, karşımızdakini dinlerken sergilediğimiz tutum ve davranışlar, kullandığımız sözcükler gibi birçok sosyal ipucu mevcuttur.

Etkinlik sürecinde, sosyal ipuçlarından ses tonu ve beden diline daha çok odaklanılacağı için bu kavramlarla ilgili daha detaylı bilgi verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, Çalışma Yaprakı-1'de yer alan örneklere verilecek tepkilerin ne olduğu burada detaylı olarak verilmeyecek, sadece süreç içerisinde dikkat etmeniz gereken unsurlara dair kısa bir bilgilendirme sağlanacaktır. Çünkü verilmiş olan örnekleri öğrenciler kendi yaratıcılıklarını ve becerilerini kullanarak devam ettireceklerdir. Bu bağlamda verilmiş olan örneklerde ses tonu ve beden diline dair sosyal ipuçları olduğuna dikkat ediniz ve öğrencilerin, etkinlik sürecini yürütebilmede uygun olan tepkilere (duruma uygun şekilde teşekkür edebilme, göz teması kurabilme, empati ile yaklaşabilme, doğru bir beden duruşu kullanabilme, duruma uygun bir ses tonu ile karşılık verebilme, uygun sözcükleri seçebilme, yargılamama vb.) yönelmelerine destek olunuz. Uygun olmayan tepkiler (alay etme, yargılayıcı bir dil kullanma, ilgisiz bir beden duruşu sergileme, uygunsuz sözcük kullanımı vb.) kullanmaya yönelmeleri durumunda siz de doğru tepkiler vererek süreci kazanıma uygun şekilde tamamlamayı sağlayınız.

KAYNAK:

Arslan, C., Özteke Kozan, H.İ. (2019). İletişim becerileri. M.E., Deniz ve A. Eryılmaz (Editörler), Sosyal beceri eğitimi içinde (s. 51-72). Ankara: Pegem Akademi.
Ayas, T. (2019). Beden dili. M.E., Deniz ve A. Eryılmaz (Editörler), Sosyal beceri eğitimi içinde (s. 73-90). Ankara: Pegem Akademi.
Dökmen, Ü. (2004). İletişim çatışmaları ve empati. (30. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.